

ПРИЧИНИ НАБУТТЯ НОВОЮ ЛЕКСИКОЮ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ СФЕРИ ПОЗИТИВНИХ ТА НЕГАТИВНИХ КОНОТАЦІЙ

У статті проаналізовано основні причини набуття неологізмами суспільно-політичної сфери позитивних та негативних конотацій, що свідчать про динаміку мови в суспільстві, а також про розуміння контексту в мовній комунікації.

Ключові слова: причини, нова лексика, суспільно-політична сфера, позитивна конотація, негативна конотація.

The article analyzes the main reasons why neologisms in the socio-political sphere acquire positive and negative connotations, which testify to the dynamics of language in society, as well as to the understanding of the context in language communication.

Key words: reasons, new vocabulary, social and political sphere, positive connotation, negative connotation.

У світі мови постійно відбуваються зміни, що відображають розвиток суспільства та змінюють спосіб, яким ми сприймаємо різні явища навколо нас. Однією з цих цікавих тенденцій є набуття словами нових лексичних значень та конотацій – як позитивних, так і негативних. Це надзвичайно важливий процес, що допомагає суспільству виражати свої ідеї та переживання у відповідний спосіб і відображає зміни в культурі, психології та соціальних структурах.

Набуття новою лексикою позитивних або негативних конотацій може мати кілька причин, і це зазвичай пов'язано з еволюцією мови та змінами в суспільстві [2]. Серед можливих причин виділяють такі:

1. Культурні та історичні зміни. Події, що відбуваються в суспільстві, можуть впливати на те, які слова мають позитивні або негативні конотації. Наприклад, певні історичні події або рухи можуть призвести до зміни в лексиці, що нас оточує, та її сприйнятті.

Так, наприклад, слово «фашист» уже протягом багатьох поколінь має негативне значення для мовців. У словнику його визначення звучить так: «прибічник, прихильник фашизму; член фашистської організації». Але окрім цього, лексема «фашист» отримала додатковий негативний відтінок, коли його стали вживати для характеристики людей, які вчиняють звірства, катують та вбивають інших.

Цей додатковий негативний зміст лексеми був поширений пропагандою з метою збільшення міжетнічних або міжсвітоглядових конфліктів. Таким чином, слово «фашист» отримало новий смисл, і тепер його можуть використовувати для позначення усіх громадян України, які підтримують інтеграцію з Європою. Цей підхід дієвий через загальну

категоризацію на «своїх» і «чужих», а також через радянську самоідентифікацію «наші – фашисти». Слово «*фашист*» успішно поширюється в суспільстві завдяки засобам масової інформації та Інтернету, і потім мовці, виходячи зі своїх самоідентифікацій, сприймають негативний зміст та відповідну оцінку названого об'єкта. Проте варто зауважити, що ця оцінка штучно свідомо формується пропагандистами.

Прикладом неологізмів із позитивними конотаціями є лексеми «*кіборги*» та «*укропи*».

Слово «*кіборги*» виникло від поєднання слів «кібернетичний» і «організм». У науковій фантастиці це слово використовується для опису істот, які поєднують у собі як людські, так і машинні якості. У вересні 2014 року ця лексема стала популярною після того, як один користувач Фейсбуку використав її для опису українських військових, які захищали Донецький аеропорт. Після цього інші люди стали використовувати це слово, щоб узагальнено називати відважних воїнів, які не відчувають страху і віддані своїй роботі навіть у найважчих умовах. Наприклад: «*Наших «кіборгів», які понад 242 дні, міцно тримаючи зброю, доводили: українці без бою свого не віддадуть, не відступлять і будуть захищати свій дім*» [6].

Лексема «*укропи*» спочатку мала презирливе значення і використовувалося для глузування. Однак у процесі використання ця лексема пройшла еволюцію свого значення. Українські патріоти перетворили її на абревіатуру «УКРАїнський Опір» і почали використовувати її як позитивну характеристику для себе та інших українців, які виступають за незалежність і суверенітет України. Наприклад: «*Усюди укропи стоять*» – росіянин розповів, як окупантів б'ють біля Донецька» [7].

Таке перетворення лексеми «*укропи*» спричинило «героїзацію» цього слова, оскільки тепер воно поєднує в собі позитивні конотації та асоціюється з волелюбними патріотами, які відстоюють свої переконання і права. Такий процес зміни значення слова є типовим прикладом того, як мова може еволюціонувати під впливом соціокультурних чинників та ставати більш гнучкою та адаптивною до змін у суспільстві.

Також, поєднання позитивних конотацій використовується в новому словосполученні «*кіборг-укроп*». Наприклад: «*Кіборг-укроп українська опора, сепарам страшно від цього слова*» [4].

2. Зміни в соціальних цінностях. Зміни в цінностях і переконаннях суспільства можуть призвести до переосмислення слів і виразів. Слова, які раніше мали негативні конотації, можуть стати прийнятними або навпаки [5]. Наприклад, термін «*фемінізм*» може бути сприйнятий як позитивний чи негативний залежно від суспільного контексту та індивідуальних переконань:

– **позитивний контекст.** Для багатьох людей, особливо тих, хто підтримує гендерну рівність і права жінок, «*фемінізм*» – це позитивний та необхідний рух, який спрямований на забезпечення рівних можливостей

для жінок та чоловіків і боротьбу з гендерними стереотипами. Наприклад, «Фемінізм – це про рівні права» [8];

– **негативний контекст.** Однак деякі люди можуть сприймати «фемінізм» як негативний та агресивний рух, який вони вважають надмірним або неконструктивним. Це може включати стереотипи про феміністок як агресивних жінок, які виступають проти чоловіків або традиційних цінностей. Наприклад: «Усі феміністки – страшні!» [1].

3. Медійний вплив. Засоби масової інформації (Інтернет і соціальні мережі, телебачення та радіо) можуть впливати на сприйняття слів та виразів. Нові слова або вирази можуть набути позитивні або негативні конотації через їх використання в медійних контекстах.

Прикладами таких неологізмів є:

– «бавовна» – вибух у росії;

– «дискотека» – бойові дії.

4. Зміни в мовній моді. Мода в мові також може впливати на сприйняття слів. Якщо певні слова або вирази стають популярними в певному соціальному середовищі, то вони можуть набути позитивних конотацій. Наприклад, «орки», «ерефія», «свинособаки», «донатити», «волонтерити».

5. Контекст використання. Контекст, у якому використовується слово чи вираз, може суттєво впливати на його конотації [3]. Однакове слово може мати як позитивну, так і негативну конотацію, залежно від того, як його вживають та яку інформацію воно несе.

Так, наприклад, слово «реформа» може мати як позитивну, так і негативну конотацію залежно від політичного контексту і відповідного погляду. Для одних це може бути позитивним кроком у вдосконаленні суспільства, а для інших – негативним втручанням у вже існуючу систему.

Отже, набуття новою лексикою позитивних чи негативних конотацій у мові є складним процесом, який відображає еволюцію мови та зміни в суспільстві. Основні причини набуття такою лексикою відповідних значень включають культурні та історичні зміни, зміни в соціальних цінностях, медійний вплив, зміни в мовній моді та контекст використання слів і виразів. Усі ці чинники свідчать про динаміку та еволюцію мови в суспільстві, а також про важливість розуміння контексту в мовній комунікації. Розуміння та аналіз нової лексики з різними конотаціями допомагають краще розуміти мовну реальність та її зміни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гендер в деталях. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/feminism-in-detail/usi-feministki-strashni.html> (дата звернення: 19.09.2023).

2. Сльнікова Н. І. Неологізми у медіатекстах періоду військового стану в Україні. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах військового стану* : зб. наук. пр. (м. Харків, 26 трав. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец. фіз. підготовки ф-ту № 3, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. С. 298–300.

3. Жулінська М. Круглій О. Неологізми як мовне відображення війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2022. № 3 (14). С. 103–110. DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2022-03-103-110> (дата звернення: 05.09.2023).

4. Кіборг-укроп. URL: <https://pesni.guru/text/%D0%BA%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B3-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%BF-%D0%BA%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B3-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%BE%D0%BF> (дата звернення: 18.09.2023).

5. Оверчук О.Б., Михальова Д.Є. Неологізми часів війни з РФ. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : збірник наукових праць МВС України, Харківського національного університету внутрішніх справ, Наукового парку «Наука та безпека». 2022. С. 227–228. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d5318f28-94b5-478c-bbed-886a1f5d0459/content> (дата звернення: 06.09.2023).

6. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3656211-prezident-nasi-kiborgi-doveli-so-ukrainci-bez-bou-svogo-ne-viddadut.html> (дата звернення: 18.09.2023).

7. Gazeta.ua. URL: https://gazeta.ua/articles/donbas/_usyudi-ukropi-stoyat-rosiyanin-rozpoviv-yak-okupantiv-byut-bilya-donecka/1111763 (дата звернення: 17.09.2023).

8. Hromadske. URL: <https://hromadske.ua/posts/feminizm-ce-pro-rivni-prava-sociologinya-tamara-marcenyuk> (дата звернення: 19.09.2023).

Науковий керівник доктор філологічних наук, професор Олексенко В.П.